

Structuurschets landelijke hulp voor gevestigde kerken en zendingsgemeenten (9.05a)

Ter inleiding

- Aanleiding voor dit brede rapport is de opdracht die de GS via commissie 2 gaf aan
 5 deputaten evangelisatie: *Partners zendingsgemeenten en deputaten evangelisatie onderling in overleg te laten treden en alsnog met een aanvullend rapport te laten komen inzake de steun aan missionaire initiatieven en daarbij te laten overleggen met onderlinge bijstand en advies en de commissie kleine kerken en deze synode alsnog te dienen met een voorstel.*
- 10 De behandeling van dit vraagstuk kon alleen goed behandeld worden in samenhang met vraagstukken en voorstellen uit andere rapporten, te weten:
- het rapport PZG in relatie tot het beleid van DE;
 - het rapport cie kleine kerken in relatie tot OBenA;
 - de instructie PS van het Westen.
- 15 Commissie 2 heeft in overleg met het moderamen van de GS de ruimte gegeven de rapportage vanuit deze breedte aan te pakken. Daarom hebben deputaten evangelisatie vanuit alle gremia vertegenwoordigers samengeroepen (naast deputaten evangelisatie (DE), commissie kleine kerken (cie KK), onderlinge bijstand en advies (OBenA), partners zendingsgemeenten (PZG) en deputaten diaconaat (DD)). Omdat ook deputaten diaconaat
 20 kerken ondersteunen, hebben we ook aan hen gevraagd aan te haken bij het overleg. In het eerste gezamenlijke overleg is besloten dat PZG opgeheven kan worden onder de conditie dat de voorstellen van de cie KK ten aanzien van de ondersteuning van kleine kerken worden overgenomen. Vervolgens is middels een taakgroep vanuit DE, PZG, OBenA en cieKK erop ingezet om te komen tot een structuurschets van landelijke
 25 ondersteuning van kerken met als doel te komen tot een eenduidige, integrale en samenhangende ondersteuning voor gevestigde kerken en zendingsgemeenten. We bieden de gegeven richting aan de synode aan ter bespreking. Concrete besluiten worden in samenhang gevraagd op het dossier van:
- de opheffing van PZG;
 - 30 - de instructie van de PS van het Westen;
 - de voorstellen van cie KK ter ondersteuning van kleine (zendings)gemeenten.

DE, PZG, cie KK, OBenA en DD die op een prettige wijze in deze vraagstukken hebben samengewerkt, wensen u op dit dossier een goede en gezegende bespreking toe.

35

Werkwijze/stappen

Om het besprokene slagvaardig verder te kunnen behandelen werd een werkgroepje ingericht met uit ieder gremium één deelnemer, welk werkgroepje concepten voor heeft
 40 gelegd aan de grotere groep, waarvan het commentaar en reacties dan weer werden verwerkt. Dat resulteert dan nu in het voorliggende rapport dat deputaten evangelisatie u aanbieden namens alle bij de bespreking betrokkenen.

Belangrijke stappen om tot het rapport te komen waren:

- 45 - er is een inventarisatie gemaakt van de motivaties in allerlei rapporten die ter synode zijn aangeboden. Waarom wordt nu her en der welke ondersteuning gevraagd? Het bleek ons goed te helpen aandacht te hebben voor de verschillende fasen waarin plaatselijke gemeenten tussen ontstaan en opheffing kunnen verkeren. De inventarisatie is in bijlage 1 bij dit rapport weergegeven;
- 50 - duidelijk is dat er in de praktijk nu meerdere hulpverleners een rol spelen: het vorige 'treintje' van DE, PZG, OBenA, maar ook DD en het door CCK voorgestelde landelijk

steunpunt; naast steun voor het kunnen hebben van een voorganger kan het ook gaan om zaken als opstellen sociaal-demografische kaart, ontwikkelen diaconale initiatieven, of het verbeteren van offervaardigheid of genereren van geldstroom van buiten af (fondswerving);

- 5 - de expertise van diverse hulpverleners moet niet gaan overlappen of verschuiven, bedoeling is dat de huidige expertise straks ook terug is te vinden bij de huidige gremia. Eén geïntegreerd beleid (wat door de GS wordt gevraagd) is dus wat anders dan één loket;
- 10 - het geïntegreerde beleid moet ook reactie bevatten op de instructie van de PSvhW;
- 10 - duurzaamheid is een belangrijk uitgangspunt van het huidige beleid van DE (zie verder rapport 9.05), welk uitgangspunt ook van kracht is voor de verdere invulling van het geïntegreerde beleid, bijvoorbeeld met aandacht voor gevestigde kerken die meer nadruk leggen op de interne aspecten van de presentie van de gemeente namens Christus op de plek waar zij zijn gevestigd, zoals gebed voor de woonplaats, dan
- 15 externe zoals evangelisatie-acties of kerkplanting. Dat aandacht voor duurzaamheid onderdeel is van het beleid over hulpverlening aan plaatselijke kerken kan bijvoorbeeld tot uiting komen in eisen die deputaten OBenA stellen aan ingewonnen adviezen daarover bij deputaten evangelisatie of het landelijke steunpunt (waarbij concrete invulling daarvan in lijn met de huidige opdracht aan PZG later inhoudelijk verder kan
- 20 worden ingevuld door OBenA, DE en LSKK);
- de huidige rol van PZG (waarvan in onze gesprekken werd besloten dat die inderdaad kan worden opgeheven) moet ondergebracht zijn in de te beschrijven oplossing / het integrale beleid;
- PZG was en DE is nauw betrokken bij het proces waarin een pioniersplek uitgroeit tot
- 25 een zelfstandige zendingsgemeente. Ook OBenA wil in dat proces de helpende hand uitsteken, dat zou kunnen via haar hardheidsclausule. Een belangrijke rol is daarbij wel weggelegd voor de moedergemeente: die is aan het pionieren en moet dat zelf betalen en is primair verantwoordelijk voor het proces van zelfstandig worden.
- De opdracht aan de genoemde gremia beperkt zich tot het voorstellen van beleid. De
- 30 invulling daarvan dient vooral in de komende tijd in de praktijk te worden gedaan, mede op grond van bestaande instructies voor deputaatschappen. In alle enthousiasme ontstond in onze gesprekken nu en dan de neiging om alles maar vast in te vullen, maar daar is het nu te vroeg voor. Zo is het voorstel van CKK om het landelijke steunpunt in te laten richten door LKB en OBenA nog niet door de synode overgenomen. Wel geeft
- 35 het voorgestelde beleid een aantal richtingen aan daarvoor. En een duidelijke aanvulling op de huidige instructies en voorstellen is dat er voldoende aandacht dient te komen voor de onderlinge communicatie tussen de verschillende hulpverleners over waarmee zij bezig zijn in welke gemeente, zodat dit afgestemd kan worden. Daarnaast hebben de bij de gesprekken betrokken vertegenwoordigers van de verschillende
- 40 gremia aangegeven dat zij van harte bereid zijn om in de komende periode ook over de inhoudelijke afstemming onderling contact te houden.

Structuurschets integraal beleid

45 Gelet op het voorgaande komt de werkgroep dan tot het volgende beeld over hoe de structuur die in het integrale beleid beschreven kan worden er uit kan gaan zien.

De structuur kent één integraal beleid, dat duidelijk laat zien welke (soort) hulpvraag waar gesteld kan worden en welke hulp verwacht kan worden, maar kent tegelijk meerdere hulpverleners en daarmee meerdere loketten. Gemeenten kunnen bestaande contacten met

50 die hulpverleners dus ook gewoon laten doorlopen. Als een gemeente niet weet waar ze het

- beste terecht kunnen kan dat aan het Dienstenbureau worden gevraagd, die na enig doorvragen in staat zijn om het goede loket te wijzen. Hierbij is in de praktijk niet te vermijden dat er overlapgebieden zullen zijn – dat is ook niet erg zolang gegeven adviezen in lijn blijven met elkaar. Waar de overlap te groot of te ingewikkeld wordt moeten hulpverleners naar elkaar verwijzen¹. Hulpverleners moeten onderling dus afstemmen wie voor hulpvelden leidend zijn voor de adviezen, maar anderen mogen in die lijn best zelf ook nadenken en advies geven. Vanuit de doelgroep beschouwd kun je dan wel aangeven met welke soort vragen je terecht kunt en van waaruit hulp gezocht kan worden.
- 10 De bedoelde structuur geeft zo ruimte aan de volgende vraagsoorten:

Vraagsoort/adviesveld	Voortouw/trekker
Financiën en administratie (advies over opzetten boekhouding, verstrekken van geld o.a. aan gevestigde kerken en (jonge) ZG, fondswerving);	OBenA
Missionaire opdracht (inrichten pioniersplekken, doorgroei naar ZG, fondswerving)	DE
Diaconale opdracht (bv sociaal-demografische kaart)	DD
Interne organisatie (analyse huidige situatie, visievorming over toekomst, groei in motivatie, verandermanagement)	LSKK ²
Personeelszaken (wat kan/mag ik aannemen; fiscale aspecten; financiële aspecten)	LKB, OBenA, DFZ
Classicale hulp voor kleine kerken (wat kan classis praktisch doen, mogelijkheden voor inzet consulenten)	LSKK
Verbetering offervaardigheid	LKB of DFZ, DD
Doorverwijzingen ('neem eens contact op met die en die')	Alle

Deze structuur geeft zo ook ruimte aan verschillende hulpvragers, die we vooral groeperen aan de hand van de fase waarin een gemeente zich kan bevinden:

15

Fase	Soort steun	Doel	Door
Pioniersplek	Inhoudelijk advies	Opbouw	DE
Pioniersplek	Fondswerving	Duurzaamheid	DE
Pioniersplek (zelfstandig ³)	Financieel	Evangelist	OBenA/DE
Zendingsgemeente	Advies	Goede boekhouding	OBenA/DE
Zendingsgemeente	Fondswerving	Duurzaamheid	OBenA/DE
Zendingsgemeente	Financieel	Voorganger	OBenA
Zendingsgemeente	Financieel	Minimum bijdragen	OBenA

¹ Voorbeeld: Advies over opzetten boekhouding wordt primair gegeven door OBenA maar als het ter sprake komt in een motivatietraject vanuit het landelijke steunpunt mogen die best hetzelfde advies zelf geven (en doorverwijzen als er om een advies over specifieke boekhoudpakketten gevraagd wordt).

² Landelijk Steunpunt Kleine Kerken, zoals voorgesteld door commissie kleine kerken; het steunpunt wordt door hen vooral gezien als een klein groepje dat een breed netwerk kent waaruit mensen ingezet kunnen worden voor daadwerkelijke hulp aan kleine gemeenten, bijvoorbeeld verandermanagers, interim predikanten, fondswervers, et cetera.

³ Voor ondersteuning door OBenA is financieel-organisatorische zelfstandigheid noodzakelijk, wat niet hoeft te betekenen dat er geen band meer is met de moedergemeente. Zie verder opmerkingen over rol van de moedergemeente.

Gevestigde kerk (voldoende leden)	Advies	Helpen kleine kerk	LSKK
Gevestigde kerk (voldoende leden)	Advies	Fysieke veiligheid (b.v. Arbo)	OBenA
Gevestigde kleine kerk (vitaal)	Financieel	Voorganger	OBenA
Gevestigde kleine kerk (vitaal)	Advies (ook ongevraagd)	Visievorming	LSKK/DE
Gevestigde kleine kerk (gevaarzone)	Financieel	Voortbestaan	OBenA
Gevestigde kleine kerk (gevaarzone)	Advies, praktische hulp	Visie, organisatie	LSKK/DE
Classes	Advies (ook ongevraagd)	Helpen kleine kerken	LSKK

In onze gesprekken zijn de te volgen procedures aan de orde geweest. Mede vanuit de ervaring van PZG is te verwachten dat de gestelde vragen zeer divers van aard en van complexiteit zullen zijn. Eenvoudige vragen, of vragen die in het verleden al met succes door één van de deputaatschappen werden opgevangen, vragen eerder om snelle reguliere (bestaande) oplossingen, terwijl andere vragen het noodzakelijk maken dat er uitgebreide analyses plaatsvinden onder leiding van bijvoorbeeld DE of LSJK, voordat een oplossingsrichting in zicht komt. De conclusie moet vooralsnog zijn dat het niet verstandig is nu al te proberen formele procedures in het leven te roepen, anders dan die volgen uit de bestaande instructies voor deputaatschappen.

Expertise landelijk steunpunt

In het rijtje genoemde hulpverleners is het landelijke steunpunt een nieuwe. Dat roept wel de vraag op of dat nodig is of dat dit niet door bestaande gremia kan worden ingevuld.

In het rapport van de CKK vinden we diverse punten die pleiten voor een apart LSJK, met eigen expertise (en dus niet als 'doorgeefluik' naar anderen):

- het gaat om nieuwe problematiek van voortbestaan en visievorming (9.30/21r49);
- behalve plaatselijke kerken zijn ook classes uitdrukkelijk doelgroep voor LSJK (9.30/21r48);
- er is onafhankelijkheid nodig tov hoofddoelstellingen van andere deputaatschappen; vitalisering is (hoofd)opdracht LSJK (9.30/37r21);
- opbouw van specifieke expertise mbt kleine kerken (9.30/52r25, denk bijvoorbeeld aan de 'geleerde lessen' uit de gehouden enquête – 9.30/17r20);
- classes helpen om expertise uit classiskerken te activeren 'voor kerkenraden die op dat moment de moed ontbreekt om baanbrekend vernieuwend aan de slag te gaan' (9.30/61r48).

Bij de genoemde specifieke expertise is dan met name te denken aan toepassen van en adviseren over: visieopbouw, psychologie (bijv. van weerstand overwinnen), groepsdynamica, organisatiekunde, veranderingsmanagement, programmaleiding. Deze expertise kan bij andere deputaatschappen wel aanwezig zijn, maar dan niet structureel en ingebed in de eigen hoofdopdracht. Verder is voor LSJK theologische onderbouwing van bestaansrecht kleine gemeenten beschikbaar (waarschijnlijk in voorkomende gevallen te verkrijgen bij TUA). Praktische hulp kan vanuit het op te bouwen netwerk van LSJK

worden geleverd door interim predikanten, zendingsconsulenten, fondswervers of dergelijke.

5 Het valt te voorspellen dat LSKK en DE elkaar regelmatig zullen treffen bij gemeenten, met name als het gaat over visievorming. Om dat goed te laten verlopen lijkt het handig om iemand vanuit DE (deputaat of consulent) als linking pin deel uit te laten maken van de nieuwe commissie 'heroriëntatie kerkverband'.

10 In het rapport van CKK is voorgesteld de oprichting van het LSKK op te dragen aan deputaten LKB en OBenA. Een rolverdeling is daarbij verder niet aangegeven. Gezien de in het integrale beleid voorgestelde goede samenwerking tussen alle hulpverleners lijkt de keuze voor LKB en OBenA op dit moment wat arbitrair. Bovendien is in het rapport 5 van commissie 5 voorgesteld om de CKK voort te zetten onder de naam 'Heroriëntatie kerkverband' en het lijkt logischer om de genoemde opdracht daar te beleggen, uiteraard in
15 samenwerking met andere betrokken gremia.

Instructie PSvhW

Ons is gevraagd om tevens een reactie aan te reiken op de instructie van de PS van het Westen over het betalen van de minimum bijdragen door zendingsgemeenten.

20 Verschillende gedachten zijn hierover gedeeld:

- over het algemeen is hulp in tekorten (bijv. via OBenA) duurzamer dan hulp in de vorm van vaste subsidies (zoals voorgesteld in de instructie); je zou de intentie kunnen overnemen zonder de voorgestelde oplossing door te zoeken naar een regeling op basis van tekorten in de exploitatieregeling; zie ook rapport van Cie6 hierover;
- 25 - maar dan blijven de jaarlijkse minimumbijdragen wel een wrijvingspunt. Het wordt eenvoudig niet begrepen waarom een startende gemeente direct het volle pond moet bijdragen, dat komt erop neer dat je een toetredster met een volstrekt andere achtergrond (bijv. een recent uit Iran gevluchte moslim die christen is geworden) directe solidariteit vraagt met o.a. onze oud-voorgangers. Ook al werkt het in de praktijk anders, dit is
30 toch ten principale de lijn. Die wordt niet begrepen en dat is begrijpelijk, temeer omdat dit leden zijn die veelal financieel minder draagkrachtig zijn;
- de in de instructie voorgestelde opbouwtermijn van tien jaren wordt ervaren als te lang, eerder is te denken aan een periode van vijf tot zeven jaren;
- een financiële drempel zou niet de directe oorzaak moeten zijn dat pioniersplekken
35 geen zendingsgemeente worden;
- de praktische uitvoering van de voorgestelde instructie vraagt straks wel extra administratieve handelingen op het Dienstenbureau (o.a. bijhouden van de 'leeftijd' van zendingsgemeenten), waarover bij voorkeur vooraf overleg met hen moet plaatsvinden;
- 40 - de missionaire ervaring in de zendingsgemeenten is ons kerkverband tot zegen.

Al met al zou ons gezamenlijke voorstel zijn hier als volgt mee om te gaan: dat de hoogte van de minimum bijdragen die een zendingsgemeente, na instituering, per (doop)lid aan het landelijk kerkverband moet betalen in een periode van zeven jaar stapsgewijs groeien
45 naar de normbedragen die de GS driejaarlijks vaststelt. Dus jaar na jaar te verhogen, te beginnen met 15% en oplopend tot 100% in 7 jaar tijd.

Dit voorstel wijkt af van het advies van commissie 6 dat u ontving. Daarom is er met die commissie overleg geweest en omdat het bovenstaande nu is ingebed in het integrale

beleid voor kleine kerken waar de GS om vroeg, kan de commissie 6 daarmee alsnog akkoord gaan.

Besluitvoorstellen

- 5 Deputaten evangelisatie stellen u mede namens de andere deelnemende gremia voor om te besluiten:
1. een integraal beleid te willen voeren voor de ondersteuning van kerken, zoals verwoord in de paragraaf ‘structuurschets integraal beleid’ in dit rapport 9.05a;
 - 10 2. de opdracht om het landelijk steunpunt kleine kerken in te richten – als daartoe wordt besloten – te beleggen bij de nieuwe commissie ‘heroriëntatie kerkverband’ in nauwe samenspraak met de gremia die waren betrokken bij het opstellen van dit rapport 9.05a;
 - 15 3. deputaten OBenA mogen aan steunverlening de voorwaarde verbinden dat gebruik is gemaakt van de diensten van het landelijk steunpunt kleine kerken of deputaten evangelisatie (zonder eisen t.a.v. het vervolg dat een gemeente daaraan wenst te geven);
 4. dat de hoogte van de minimumbijdragen die een zendingsgemeente, na instituering, per (doop)lid aan het landelijk kerkverband moet betalen in een periode van zeven jaar stapsgewijs groeien naar de normbedragen die de GS driejaarlijks vaststelt; dus jaar na jaar te verhogen, te beginnen met 15% en oplopend tot 100% in 7 jaar tijd;
 - 20 5. deputaten evangelisatie op te dragen om in samenwerking met de commissie heroriëntatie kerkverband, deputaten OBenA en deputaten diaconaat de praktische invulling van het integrale beleid de komende jaren te evalueren en daarover te rapporteren aan de volgende generale synode.

25 ***Ten slotte***

De in de inleiding genoemde gremia hebben elkaar intensief ontmoet in de besprekingen die tot dit rapport leidden. Uitdrukkelijk is de intentie uitgesproken om elkaar te blijven ontmoeten voor de praktische invulling van het voorgestelde beleid. Die invulling kan bijvoorbeeld vorm krijgen in de vorm van een voorzittersoverleg om te vermijden dat

30 verschillende hulpverleners verschillende adviezen zouden geven. Als praktisch hulpmiddel is reeds een overzicht gemaakt van gemeenten waar DE, DD of OBenA actief zijn, aangevuld met gemeenten waarbij de enquêteresultaten van CKK aanleiding geven tot waakzaamheid. De bedoeling is dat in of kort na de zomer verdere werkafspraken worden gemaakt.

35 Deputaten evangelisatie wensen u mede namens alle andere betrokkenen bij dit rapport van harte Gods zegen toe bij uw verdere werkzaamheden.

R.G. den Hertog, voorzitter
40 L.B.C. Boot, secretaris

Bijlage 1: Motieven voor ondersteuning uit verschillende synodale rapporten

Een scan door de ter synode voorliggende rapporten levert meerdere motieven op voor een integrale aanpak van de ondersteuning van kerken:

5

Evangelisatie:

met het oog op duurzaamheid van missionaire plekken gekozen om niet een “zak met geld” te geven. In plaats daarvan inhoudelijke begeleiding en hulp bij financiële zelfstandigheid. Minder financiën beschikbaar is niet perse een blokkade voor de voortgang van missionair werk. Een team gemotiveerde vrijwilligers met één of meer (theologisch geschoolde) tentenmakers, of een missionair werker/predikant van elders die tegen marginale kosten hulpdiensten kan bieden, is ook goed denkbaar.

Commissie kleine kerken:

Accent op duurzaamheid (er moet een plan zijn voor de toekomst) en daarnaast de waardering van het kleine als een instrument in Gods hand. Vooronderstelling is dat het kerkverband moet helpen ook kleine kerken organisatorische en facilitair moet helpen om kerk te kunnen zijn bijvoorbeeld door als kleine kerk een predikant te kunnen beroepen.

PZG

Motivatie: ondersteuning van zendingsgemeenten met minder draagkrachtige leden waardoor ze niet voor steun van OBenA in aanmerking komen om een voorganger te onderhouden. In de praktijk betekent het ook steun als maatwerk aan zendingsgemeenten die niet per se aan die norm van minder draagkrachtige leden voldoen. Het gaat ook hier in de praktijk voor een belangrijk deel om het inrichten van duurzaamheid.

OBenA

Financieel advies bij (ver)bouw en ondersteuning voor lokale gemeenten om een predikant te onderhouden als de gemeente zelf voldoende opbrengt en daarmee levenskrachtig genoeg is.

Instructie PS van het Westen

Zendingsgemeenten die in het begin van hun bestaan zitten kunnen niet ten volle bijdragen aan het solidariteitsprincipe van de kerkelijke omslag. Het kan van hen niet verwacht worden om vanaf de zelfstandigheid die bijdrage ineens te moeten voldoen. Solidariteit vraagt hier om dit over een langere periode van stel 10 jaar op te bouwen.

Diaconaat

Diaconaat ondersteunt kerken projectmatig als er mogelijkheden zijn om de diaconale taak die onderdeel is van de missie van de gemeente concreet handen en voeten te geven. Behalve over mogelijkheden van visie en begeleiding beschikt diaconaat over middelen om in te zetten ten behoeve van concrete projecten.

Samenvatting

Als we die motieven samenbrengen naar de toekomst zouden we beknopt tot de volgende formulering van het waarom krijgen:

We willen kerken helpen duurzaam (dat is: volhoudbaar) dienstbaar te zijn aan Gods grote zendingbeweging naar deze wereld toe (Missio Dei)⁴. Concreet laat die ondersteuning zich uitwerken in de volgende punten:

1. om te helpen visie te vormen voor de toekomst;
- 5 2. om wegen te zoeken hoe die toekomst financieel mogelijk gemaakt kan worden;
3. om bij een goed onderbouwd plan in de lijn van – dat getuigt van visie en duurzaamheid – de lokale gemeente op weg te helpen met een financiële steun in de rug (NB: op weg helpen is niet overeind houden). Dit betekent ook dat we na moeten denken over de omvang en duur;
- 10 4. om een gemeente die menselijkerwijs gesproken geen perspectief heeft voor de toekomst te helpen om desondanks gestalte te geven aan zijn roeping.

15

⁴ Zie opdracht 2 van de GS aan deputaten evangelisatie:

2. met betrekking tot het kerkverband

vast te stellen dat het nodig is de kerken te helpen zich sterker in te stellen op de in Nederland ontstane zendingssituatie dan tot op heden het geval is, en hiertoe

a. deputaten evangelisatie een kerkenbrede taakgroep te laten samenstellen die zich op de vragen die deze zendingssituatie met zich meebrengt bezint (naar aanleiding van het gestelde in hoofdstuk 2 van dit rapport);

b. deze taakgroep de expertise vanuit alle voor de opdracht relevante deputaatschappen te laten inbrengen;

c. deze taakgroep op te dragen via deputaten evangelisatie de kerken op de eerstvolgende GS te dienen met een samenhangend visiedocument dat beschrijft wat de kerken met het oog op de zendingssituatie nodig hebben.